Број 140. У Новом Саду у четвртак 21. јуна 1901. Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију. Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, за целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Шта сада?

(На крају школске године).

I.

Још ни једна школска година није завршена у такој нервози и трзавици, као ова. Ствар проф. Јована Грчића, била је толико заинтересовала јавно мњење, да је већ давно било време, да се она сврши и да се сврши онако, како је то омладина захтевала. Сада је та немила ствар свршена и с те стране може бити мира. Ствар истина није свршена како треба и како би правда и истина захтевала, али омладина ће се знати узвисити и оставити ту ствар, особито кад је постигла главну на меру: да уклони с гимназије онога, који је био главни кривац за многа зла.

Али има још ствари, које се морају решити, пре него што наша гимназија добије натраг свој стари углед, пре него што наши родитељи буду опет децу своју могли са мирном савешћу поверавати овој гимназији — уверени, да ће она од њих начинити поштене грађане и добре Србе.

Акција наше омладине против проф. Грчића, била је израз њеног незадовољства само у једном правцу; то је било највеће зло у гимназији и њега је требало лечити што пре. Али није то једина ствар, која је бацила у бригу омладину и нагнала је у непријатну акцију. Има још зала, која се морају лечити и брзо и енергично, ако хоћемо да за нашу омладину овај завод буде „извор воде живе“. Јер само тиме што је уклоњен проф. Грчић, ми нисмо много добили, ако иначе остане све по старом.

Прво је питање: Како је могло бити, да се све то годинама дешава у гимназији, а да се нико не крене против тога? Одговор је врло прост: Управа гимназије била је управо у рукама проф. Грчића; његова воља била је закон и против злоупотреба, које је он чинио, није нико смео да се дигне; управитељ гимназије био је без икакве иницијативе, без знања и способности и постао је просто оруђе у рукама онога, који је на тај начин могао некажњен да ради што хоће.

И сада, кад је решено, да је проф. Ј. Грчић крив — а невин човек се никада не би повлачио и не би ишао у пензију — питање је: Може ли на управи гимназије остати човек, који је у многим питањима био управо извршник воље проф. Грчића?

Ствар је врло проста. *Управитељ гимназије или је знао за злоупотребе проф. Јов. Грчића или није знао за њих. Ако није знао, онда је он потпуно неспособан да управља овим заводом, кад се у њему годинама могу дешавати оваке ствари, а он о њима ништа да не зна. Ако је знао, онда је он још кривљи но проф. Грчић, кад је знао за све то, а није радио на томе, да се отклони зло.*

Али је и без обзира на ову ствар, већ давно било време, да се управа гимназије повери бољим рукама. Генерацијама већ осећала се неспособност данашње управе; генерацијама већ, убијала је управа гимназијска у нашој омладини сваки знак живота, сваки живљи покрет. Жива деца и мало слободоумнији младићи, били су гоњени и сатирани, а тињава деца, без животне снаге и енергије протежирана су и постављава за углед. И због тога се код нас дешава оно, чега иначе нигде нема: ђаци, који су гоњени у гимназији и који се, услед тога гоњења и што им је тиме убијена воља за рад, једва провуку кроз школу, постају људи и раде, а љубимци управини, који одлично свршавају, не показују обично никакве енергије ни снаге за живот, него у борби живота тону, а често и са свим пропадају и морално и материјално.

Ексклутивност и самовољу управитељеву осећали су свагда јако и професори и ђаци, а његов узак круг знања, тесногрудост, погрешни погледи и нетачни појмови о свему, довели су га дотле, да је немилице гонио сваког, који је показивао и најмање воље да ради слободније и у ширем обиму. Те је требало сатрти, а протежирати оне, који у младим годинама преврћу очима и претварају се, који слушају и потказују, који бубају лекције а не показују ни дара, ни воље, ни духа за експанзивнији рад. О томе би се дало много писати, како је наша омладина погрешно, управо натрашке, васпитавана...

Кад се почело чистити, треба пречистити све; треба да престане и овај начин васпитања, треба да престане убијање карактера, треба да престану сва зла. Метод прећуткивања и забашуривања најгори је. Као што често страда онај, који таји какву болест а не тражи одмах лекарске помоћи, тако не вреди ни забашуривати ни негирати болести, од којих пати овај наш завод. Операција ће бити тешка и многе ће болети, али она се мора извршити брзо и енергично, без оклевања. Јер ако се не одсече болесна рука, отроваће се крв и цело ће тело угинути.

Агис.

Писмо из Србије.

Београд 19. јуна.

У времену кад зру и напредују краставци, на пољу политике је обично застој... Код нас у Србији се ова „мртва политичка сезона“ не би требала да опажа у толико јакој мери, јер стојимо на домаку избора за скупштину и сенат. Међутим ко прати наше листове, томе изгледа, као да се време избора пре одмиче, но што се примиче. Расправљају се много јаче сва могућа споредна питања, но она главна.

Занимљиво је, да „Дневник“ позива своје пријатеље и присталице, да га обавештавају о изборном кретању. То се кретање не опажа, или бар не избија на јавност. Или је збиља овладало крајње неодушевљење и апатија, или се те ствари врше и даље — шушкајући, као што је то морало да буде прошлих година. Биће да има обојега. На Србији се потврдило начело, да је и „најбољи“ апсолутизам штетан јер одвикава свет од заузимљивости и вршења његовог права. А шта ли је тек са рђавим апсолутизмом, каквог смо имали код нас?

Поред свега тог, главно је питање: хоће ли бити истакнуте опозиционе листе у појединим местима и окрузима? Зато треба данас највише заузимљивости, јер ту треба да се неки истакну и приме на себе сву одговорност за то. Ту листу могу да истакну најмање сто бирача у окрузима а 50 бирача у местима. Моје је уверење, где год буду те листе истакнуте, да ће бити приличног изненађења, али ће се око тога водити главна борба да се те листе истакну или не истакну. Да у сваком округу има по 100 бирача од сваке странке то је јасно, али ће се показати имају ли ти људи и „грађанске куражи“.

Самостални радикали се не крећу, јер су обезглављени и немају никакве организације. Но ако се нађе свуда по 100, односно 50 људи „да обесе мачку прапорац“ и да иставе на биралишту чисто радикалне кутије, те ће кутије бити много пуније но што многи мисле.

Либерали су сасвим свршили; они као парламентарна странка не долазе у рачун.

ПОДЛИСТАК.

„ГОГОЉА“ ИЛИ „ТОЛСТОЈА“?

(Свршетак.)

Беше далеко иза поноћи. Нигде светлости ни за лек. Цело село спава, само по каткад лане по које псето. Ноћ беше мрачна и срећа, што је Дебаљцев знао сваку стопу друма, по којем је ишао. Најзад му очи, иза оне јаке светлости, свикнуше на мрак и он је могао да види звездано небо, силуете од кућица, те некако охрабрен тиме брже и лакше стаде корачати.

Није мислио ни о чем, али се често обзирао — као што се то ради из бојазни — и ако није осећао ни мало страха. Нешто га давило, било му тешко а тај терет му отежавали предмети из околине му: стаје, па онда, свињи, што ноћивале по улици, пси, који лајали, те му сметали, да се удуби сам у себе, за чим сад тако тежила душа му...

Али кад Дебаљцев изиђе изван села и нађе се на друму, неодређеност она у осећању ишчезе и он стаде очајавати. И он стаде, те погледа около себе, као да би се уверио, да је око њега пустош и он дубоко уздахну...

— Боже! Шта сам учинио? Осамнаест рубаља седамдесет и шест копејака... скоро читаву месечну зараду... И он зажели, да га нестане са лица земље... И он скиде шубару, те неједнаким кораком иђаше по друму. И зажели у један мах, да никад не сване, да путу краја никад не угледа, те да ходи по њој, као оно од свију проклети Жидови.

— О, зашто није ово шипраг, но пуста равница, — јетко је шаптао — где нема ни зверова, ни разбојника — где ме ништа не може казнити за мој неморални поступак!

И њему дође пред очи лик жене његове, која беше млада и лепа, као и он, а љубила га страсно... Уз то се трудила, радила и мучила од јутра до мрака, да није имала времена, кад би могла да рече: — Но, сад сам слободна... Није јој преостајао ни часак, да би могла одахнути ради личног задовољства и уживања... И при свем том, њој никад не паде на ум, сав тај њен труд, нити икад, да пребаци свом мужу због тога, што је сирома и што она мора тако много да ради. Напротив, она се усиљавала, а међу тим рачунала и с последњом копејком...

И све то је знао Дебаљцев одавно, а сад још и боље. Кад је пошао на овај проклети поседак, око усана његове жене лебдео је тужан осмејак — и он је схватио тај осмејак. Он је осетио, колико га она љуби и како ће бити немирна, док се он не врати, и он не пожали своје жене. — Шта више, он је обмахнуо. Рекао јој, да иде на час два, и да ће у осам сахати бити код куће, а о картама не рече ни речи!

Ето, о чему је размишљао сад Дебаљцев...

— Да, ја сам оставио онај породични мир, онај тихи прави рај — продужи он у себи... Оставио сам њу саму, посред оних немих зидина, јадне, упола разрушене школе. Њу, која је мучила се и радила цео дан, а сад лежи без сна, те сама себе пита: »Где је он? Зашто га нема? Шта се догодило с њим? Љуби ли он мене?«

И његово уображење стаде да ради удвојеном снагом, износећи пред њега све саме црне слике... Замишљао је своју жену упола свучену и упола лежећу на кревету... Мало даље од ње стоји дечји кревет, у којем спава његов најстарији синчић од три године... Дебаљцев га је неизмерно љубио, а он можда пита сад своју маму: »Где је тата, мама?«... И у тај мах зачу Дебаљцев други глас: »Спавај,

Они су се баш сад коначно поцепали, но то им ни мало не шкоди. И Јован Ђ. Авакумовић и Величковић имају своје јединоспасавајуће либералне странке и листове, а можда ће Рибарац основати и трећу „праву либералну странку“ и трећи прави либерални лист. Њима то може бити, јер они немају на биралишту и онако нити што да добију, нити што да изгубе, нарочито сада, кад им самостални радикали нису ушли у клопку.

Либерали се надају, да ће под овим тешким финансијским, економским и политичким приликама, морати да се доста брзо искрса свако министарство. Они најбоље знају, шта је учинила њихова већина у напредњачкој скупштини и шта урадише од Србије за последњих година у друштву с Владаном.

И без великог „страха“, могу данас казати свакој влади: „Е сад изволте ви!“ Па кад било у спољној, било у унутарњој, било у финансијској политици дође до невоље, те интереси државни буду захтевали друге људе, онда ће либерали стајати у чаршији са три политичке шатре, те мисле, да ће бар у једној бити — сигурна пазара.

— Данас се поуздано тврди, да ће краљ Александар са краљицом Драгом, отићи септембра месеца у походе руском цару... Шта је са оним другим вестима, које се доводе с тим путем у свезу, тешко је одредити, јер се те вести не могу контролисати. Неки тврде, да краљ и краљица неће путовати преко Аустро-Угарске, а да ће на руском двору бити у исто време и црногорски и бугарски кнез. И да ће том приликом бити савеза, па да ће чак краљ Александар оном приликом одредити за сваки случај престолонаследника. Ово последње је по свој прилици измишљено, јер то не би ни могло бити по чланку 6. устава, који такво одређивање престолонаследника не познаје.

Но, и то је карактеристично, данас се у све верује, треба само неко да изнесе ма шта. Још треба много, врло много, да се прилике у нас сталоже и консолидују, те да се отприлике зна правац и шта све још може, а шта не може бити. □

Реч две о „Шумадији“ у Прагу.

II.

Ето тако стање беше у то доба у „Шумадији“, а да оно није могло дуго трајати, то је јасно. Појединце је све више и више притискивало ово неприродно стање, те један по један почеше иступати, а то је задавало страх, да ће се сви разићи. До душе у почетку ове школске године број чланова се опет повратио на стару меру, јер су придошли нови чланови од доле. Али тим је опасност, да ће и овако функционисање друштва сасвим престати и да ће оно опет само по имену постојати, само на неко време одложена. Ко је имао прилике, да посматра младе људе кад дођу први пут горе, тај зна, да су често утисци и прилике у прво време њихова боравка по светским градовима од пресудног значаја по њих и по цео њихов потоњи живот, нарочито то важи за живље и ватреније природе. Тако је било и са неким новопридошлим члановима, који су дошли пуни одушевљења за рад и пуни најлепше наде. И шта после неколико времена видеше? Мртвило, апатију готово према свему, ситничарење, па и исмејавање и омаловажавање њиховог одушевљења и жеља. То беше за те људе и сувише велик удар, они клонуше а неки и очајаваху. А шта су обично тек последице тога? Губљење вере у све и повлачење у своје ја. То је судбина многих... До душе покушаваху неки, да поведу друштво другим правцем: почеше неки чланови износити питања и тражити на њих одговор: имамо ли ми какве циљи и шта је циљ нашег живота; изнашаху своје радове, да би побудили у нама живљи интерес о себеупознавању, но ти сви радови беху само покушаји и то без среће. У друштву се није осећала потреба за такве радове, или управо није се схваћала важност њихова. Могло се чути при таким приликама речи: „Немој да отегнеш, само брзо читај,“ или „То су све само фразе и измотавања“ и томе слично.

Дакле, као што смо видели друштво беше на раскршћу, морало се или десно или лево поћи. И заиста у друштву се изврши преображај.

По новом пословнику имао се бирати нов одбор у почетку јануара текуће године. Ту прилику употребише неки чланови, да даду друштву циљ и да се њиме другачије користе. Да видимо како се у овоме успело и како је извршен преображај.

Да досадањи чланови „Шумадије“ нису могли сами себе преобразити, то јест, да нису могли сами својом силом повести друштво другим правцем, то мислим, да је из досадањег разлагања јасно. Тај је преображај извршен помоћу споља, придоласком нових чланова, нових снага. Бива, овде у Прагу је било још више Срба, који нису били чланови друштва и то из разних разлога, а највише из оних, који би и многе досадање чланове учинили нечлановима: немогућност озбиљнога рада у друштву. Но што је најлепше, ти Срби се нису ни познавали до пред сам преображај у друштву, са ни једним новим чланом из друштва, а то с тога, што су неке старе куће из својих рачуна, које овде нећу спомињати, разним гадним начинима спречавали то познанство. Но поред свију спречавања непознати се упознаше и зближише и одлучише, да у „Шумадији“ рашчисте несносну атмосферу и пођу напред. На изборима победе присталице тога новог правца и још истог вечера решише неке ствари, које сазреше за решење, без којег се није могло даље поћи. Истина у то доба више чланова иступише из друштва: једни што беху незадовољни тим преокретом, а други, што беху већ сити „Шумадије“ и даље никако не хтедоше остати.

Од то доба настаје друго доба, други рад у „Шумадији“. И сад нам ваља изнети слику тога најновијег доба у животу друштвеном, са својим светлим и тамним странама.

Пре свега, да видимо, шта је то, што нам даје права, да назовемо ово доба другим, различитим од пређашњег и у чему је та разлика, у чему је тај нови правац? Одговор је на то питање: друштво тежи да ради и да извршава циљ овога друштва, а то је узајамно поучавање и образовање чланова: путем писмених и усмених расправа. Није ми овде намера, да износим све, шта је досад урадило у том правцу, ја ћу само изнети у најкрупнијим потезима, оно, што мислим, да је најмаркантније у том раду, а чиме се на друштвеним састанцима највише бавило и бави.

Прво се у друштву питало, да ли треба, да онај широки програм друштва, исказан у правилима друштвеним исказмо специјалније у извесним тачкама?

Резултат расправе је гласио, да не треба. А ево зашто. Наша је циљ, да се узајамно образујемо, то значи, да заједнички радимо на грађењу програма појединаца, т. ј., да једно другом олакшамо и утичемо при себеусавршавању, при себезаокругљивању, јер сваки човек треба да је једна целина, морална и душевна, да је филозоф. Млад човек, кад долази у свет има или би бар требало да има, неки свој извесни програм, неки мање или више одређен појам о свету и животу и неке мање или више одређене тежње и жеље, које треба да су: да стварамо и створимо од себе људе; и наша је овде сад циљ, да то и чинимо. То треба, да нам је општи програм, а посебнога нам у том погледу не треба, а тешко га је и створити, јер посебне програме могу стварати само људи са програмима.

Из тога се развило после питање каква треба, да је циљ нашега будућег живота? Циљ је наша, да вршимо у народу дужности интелигентна човека, а те су да радимо на срећи народној. А у чему је та срећа? Та срећа је у материјалном и моралном добру народном. И наша је сад дужност, да нађемо одговора на то: како да народ водимо тој срећи?

Дакле на тај смо начин дошли до тога, у чему је наша дужност, и у чему је срећа народна Из тога се опет даље дошло до оног старог „познајмо себе“, „јер да нешто потенцујемо, морамо имати нешто позитивно, да га можемо потенцовати.“*) „Кад познамо себе, тек ћемо онда моћи себе како ваља унапређивати“. Из тога су постале расправе о српском народу, о нашим просветним приликама, о школама; о разним другим питањима на пр. да ли је српски народ дегенерисан; даље о Словенима, о њиховој психологији; о Германима и другима јер „треба да познамо и друге, те да сазнамо о нашем одношају и положају према осталима“; о разним питањима у свету н. пр. о радничком питању; даље у чему се можемо и треба да угледамо на Чехе и чешће о чешким стварима. Ваља ми напоменути, да су од тих расправа и предавања била три јавна... Још морам истаћи, да је друштво тим ступањима у јавност долазило у додир са многим Чесима, а уједно показивало, да смо и ми Срби овде у Прагу живи.**)

*) Цитати су из дотичних расправа и препирака.

**) Можда ће се гдекоји читалац, кад то прочита, ако се сећа неких дописа одавде из Прага о српској омладини у чуду питати: како то, овде се каже да друштво не дрема, а у оним дописима се вели са свим противно; а у оно доба није нико одговорио на ту тврдњу. Но ко је пажљиво прочитао оне дописе, могао је и сам видети, да су они сами себи изрекли пресуду, за то и није на њих одговарано. До душе можда они дописи нису писани из зле намере, и ја тако хоћу да схваћам, оно беше само претераност и необавештеност, јер како би се разумела нетачност већине ствари о којима се тамо говори.

сине мој, ја сам ту, твоја мама, ја те нећу оставити...«

— Да, да, ја ти верујем, ти нећеш оставити деце своје — рече Дебаљцев у очајању, некако чудноватим гласом. — Нећеш их оставити нипошто, но пре би за њих жртвовала све, па и живот свој... А ја? Ја изостао читаву ноћ, преседео за картом и карташким столом и проиграо оно, без чега ћете да трпите глад и ти и они!... О, каква подлост! Какво непојимање живота!..

Указаше се куће... То беше Ивановка...

— Шта? Зар сам код куће? — помисли Дебаљцев и би му још теже. И то осећање обузе га још јаче, кад је дошао до своје школе — омање мрачне зграде. Обузе га малаксалост и дрхтање. И он тихо отвори врата, уђе у двориште и застаде.

У школи беше све тихо, пусто, као да нема живе душе у њој... Дебаљцев на прстима дође до прозора свог стана. У једном куту видела се светлост од лампе, а на столу лежале новине и књиге. Око стола две-три столице, а мало даље кревет, где је он спавао. Све је стајало на свом старом месту. Али то беше само једна половина собе, друга беше застрта завесом.

— Вера! — усиљено рече Дебаљцев, ал' тако тихо, као да се бојао тог имена...

— Вера! Вера! Отвори!... Ја сам... — рече мало смелије он и затим приђе вратима.

Зачуше се лаки женски кораци... Кључ у брави шкрипну...

Оборене главе и дршћући, као у грозници, стајао је Дебаљцев у врати: »Господе, шта да јој речем?« — помисли он у себи — али, на његову срећу, Дебаљцев се не срете са женом, јер она беше већ ушла у собу и легла иза завесе... И њему би лакше... Брзо се свуче, угаси лампу и леже...

— Хвала Богу! рече он... О, кад би такав био и свршетак! — Али као одговор на то зачу он тешке уздахе иза завесе, а за тим плач, јецање...

— Вера! Мила моја, Вера! Опрости!... — простења бедни учитељ у свом ужасном очајању. И он хтеде скочити и побећи или бризнути у плач, али му у тај мах грчевито стеже срце, у ушима му зујало, а у глави врило...

А плач иза завесе продужи се и даље — и Дебаљцев виде, да то не беху сузе пакости, но сузе правога бола ожалошћене жене — жене смерне, чедне, пуне самопрегора, која је имала права захтевати и од других такве преданости, увиђавности, неге...

— А шта ће да буде сутра? — помисли он — као да је хтео да увелича своју душевну рану, да повећа свој бол...

— Да. Шта ће бити сутра, за два-три дана, кад затреба новаца, да се купи хлеба, меса, млека?...

С руског З. В.

Ето ту је у неколико потеза изнешен главни рад на друштвеним састанцима. И ако је већина чланова сагласна са тим радом и учествује у њему ипак их има, који сматрају све то за безкорисно и за измотавања. Има их истина и таких, којима је све равно до Косова, па им је све једно. И ови и они први уопште слабо и похађају друштвене састанке.

Морам још нешто споменути, без чега би ова слика о „Шумадији“ била много непотпуна, нешто, што особито нама Србима како у јавном заједничком, тако и у приватном, унутрашњем раду много шкоди, а то је наша жешћа нарав и склоност ка свађи. Против тих наших особина ми имамо, да се непрестано боримо, па оне и раду „Шумадијином“, доста, можда и много шкоде. Но у заслугу „Шумадије“ морам приписати, да она и на том ради, да те наше особине ублажава и да у томе и успева. До душе том успеху, придоноси много и то, што већином сматрају чланови једно другог за пријатеље; али бива, да се у таким приликама изроди по кад кад и неотклоњив раздор... Неки чланови обично пребацују другима частољубље, да се само истакну као неке вође и т. д., а можда им је у исто време криво, што нису на њиховом месту, или их то исто голица, што другима пребацују. Но то није никаква поквареност, то је само тесногрудост, нижи ступањ образованости. Истина је, да и сами они, којима се понешто пребацује, дају повода својим слабостима за то. Но то су још све мање ствари и ако много шкодљиве. Него најгоре је, што се „Шумадија“ мора да бори и са у истини покваренim људима, који већином с поља и сувише бургијају против друштва, или боље против појединаца у друштву и то на нечувено безобразан и безобзиран начин... Ко је добро запазио нас, тај ће знати, да те ствари, које сам мало час изнео много шкоде нама, а често и најлепши рад покваре. „Шумадија“ се бори против тога, а шта је још све чека у тој борби, идемо да видимо. Ја нећу да будем пророк...

Ето тим сам дошао до краја са својим причањем о „Шумадији“... Можда ће ми неко замерити, што сам по негде улазио у чисто унутрашње ствари, али ја сам хтео, да прикажем што верније друштво у „Шумадији“, тим више, што смо и ми део једне веће целине, део омладине, „узданице народне“, па ко позна живот дела, јаснији ће му бити и живот целине, а ту да упозна, дужност је сваког родољуба и правог члана народа.

У Златном Прагу, на Видов-дан.

М. К—ћ.

Политички преглед.

Обест Арнаута не престаје. Из Зенице у Ново-Пазарском санџаку јављају да су се Арнаути поново дигли и злоставили рају. Арнаутима су помагали и турски војници. Изгреди прете да отму још већа маха. Српско становништво је у највећем страху. Као што се види, Арнаути су сазнали да се султан срди на Србе и као верна деца падише, хоће они да излију његову срчбу на јадној српској рају.

Из Цариграда јављају, како је тамошњи српски посланик генерал Сава Грујић, предао султану својеручно писмо краља Александра. Краљ Александер обраћа пажњу султану на догађаје, који се дешавају на српско-турској граници.

Свирепства у Старој Србији. Београдски „Дневник“. доноси чланак, који говори о свирепствима у Старој Србији. Нарочито истиче, како арнаутска обест, није као друга „обест“ без плана и циља, јер је наперена само против православних Срба, док су католици са свим поштеђени од зулума. Има неког који буни на ово Арнауте и голица их да траже автономију а то је управо, да још боље могу клати, те да се на послетку докаже, да и тамо неко трећи треба да начини реда, „Дневник“ мисли, како има знакова, да су Турци почели назирати шта се све спрема. Добро би било да је то тако, или ако и виде, чине се да не виде. Да Турска може да види, било би све друкчије, а не овако жалосно. Код Турске са свим важи она пословица: Кад Бог хоће неког да упропасти, одузме му памет.

Рат између Кине и удружених сила. Лондонски листови пишу, како у Кини поново настају метежи и како ће доћи до новог проливања крви. Из Шангхаја јављају, како је католички главни викар у Тијенфу, отац Барабаси, тражио што бржу помоћ од немачке војске. Треба одбранити Тијенфу, јер Тунгфузијанг прети, да нападне ову варош са јаком војском. Само се не вели ништа, шта су решили савезници: да ли да пошљу помоћ или не, да ли да загазе поново у крваве борбе у Кини или да се држе досадањег горко стеченог искуства, те да мирују.

У француском сабору расправљало се о владином предлогу, да се у догодишњи прорачун, уврсти издатак од 80 милиона франака, који су утрошени на кинеску експедицију. Шембат, социјалиста, повео је том приликом реч о свирепостима, које су починили савезници, а међу њима и француски војници. Министар спољних послова Делкасе, бранио је француску војску од тих прекора. На жалост се било заборавило 15—20 француских војника, те починили оно што је недозвољено, но они су сви строго кажњени. На питање Коклиново, шта ће Француска сада радити, одговорио је Делкасе: Оно исто што и друге силе, остаће на путу од мора до Пекинга. Вивиани је тражио, да се мисионарима укине помоћ и да их Француска више не брани. После дуже бурније дебате, усвојен је владин предлог.

Рат између Енглеске и Транзвала. Енглески су извештаји и опет занемили и не јављају ништа о догађајима на бојишту. Но за то је енглески колонијални министар Чемберлен држао величајни говор, у коме је нагласио препорођај великог британског народа. Изнео је, да су енглеске колоније показале беспримерну верност и пожртвовност према матери земљи у овом рату. Нада се, како потоњи нараштаји неће тако судити о овоме рату, као јавно мнење данашње образоване Европе. Много више поштује мишљење енглеских насеобина, но мишљење Европе, која је у заблуди, а у њу су је довеле, спољне и домаће издајице својим лажним извештајима. — Зна се да је Енглеска у великом шкрипу, јер треба нове војске за јужну Африку. За то Чемберлен и диже у небо колоније, али канда му ни те његове медене речи неће помоћи. А потомство ће доиста друкче судити о овом рату, јер ће га се згрожавати, кад-год га се сети.

ДОПИС.

Сентомаш, 30. јуна. *(Концерат гимназијске омладине.)* У вече 30. јуна приредила је наша гимназијска омладина концерат с игранком, уз пријатељско суделовање гђце Маре Севкић, у башти г. Паје Јанковића. Ово вече годило је свакој српској души, слушајући анђеоске гласове наше омладине. Једно би само приметили, да је овога пута много мање публике било, него иначе, а то сведочи, да се у многим срцима угасио жар за лепим. А и што је било публике изгледало је, као да је једно с другим посвађано.

Распоред је био овај:

Мокрањчеву песму „Три јунака“ и Ласенову „Накану“ отпевао је седмошколац Милан Туторов тако лепо и прецизно, да се може рећи, да је био уметник певања овога вечера. Глас му је јак и висок, а и много нежнији и природнији него прошле године. Речи тако чисто изговара, да се може разумети из велике даљине. Саветујемо г. Туторову, да и надаље негује вештину певања, која му је дана од природе.

Шубертову „Ружу на хриди“ и Гајдову „Вечерњу песму“, отпевала је гђца Мара Севкић врло нежно. У ње је глас доста слаб, али пријатан.

Добро је приказана и декламација.

„Смесу српских песама“ одсвирало је тамбурашко друштво Андрије Остојића веома лепо. Тако исто су и лепо певали неке песме, да се и за њих може рећи, да стоје на већој висини, него обични тамбураши.

Бајићево „Аој зоро, аој рујна“, Годнову Каватину из „Маргите“ и Маринковићев „Растанак“ отпевао је седмошколац Милан Туторов.

Тиме је програм свршен, а отпочела игранка, која је трајала до после поноћи. Морамо рећи, да је овога пута врло мало госпођица било, да се није могло играти.

Изричемо похвалу г. Туторову, који се за овај концерат трудио, да што боље испадне, а уједно и г. Милану Настићу учитељу који је све дао, што је за концерат потребно било.

Бог би дао, да наша омладина даде што пре опет уживања онима, које воле вештину певања.

— *ић*

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. јулом 1901. ступа „Застава“ у трећу **овогодишњу четврт а излазиће** као и до сада **6 пута недељно**, а то је сваки дан осим понедељника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговора угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочито пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе лист се ником не сме давати на вересију.

У Новом Саду, 12. јуна 1901.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Вести из места и са стране.

После двадесет и пет година. Пишу нам из Београда: „Сутра у среду састаће се овде добровољци, који су учествовали 1876. године у српско-турском рату. Они ће се састати, помолити се Богу за своје изгинуле другове и провести се. Познато је, да је осим Руса, било највише добровољаца из Угарске. Више је њих јавило свој долазак, а неки су и стигли. Исто су тако стигли појединци из Бугарске. Ван тога је из Бугарске стигло изасланство, међу њима умировљени пуковници: Кисов, Тетовски, др. Молов и други. Они су били веома лепо дочекани. Сви су изгледи, да ће овај састанак после 25 година бити јако посећен и да ће оставити трајну успомену.“

Женидба руског наследника престола. У прошлом броју „Заставе“ јавили смо, како је руски наследник престола Михајло наумио да се ожени једном немачком принцезом. Уједно смо јавили да се томе противи удова руска царица, да се и наследник руског престола ожени с Немицом. Међу тим сада јављају, да је свака сметња отклоњена и да се руски наследник престола Михајло верио Цецилијом мекленбург-шверинском херцегињом. Херцегиња Цецилија бави се у Петрограду у гостима и тек ће 20. септембра навршити 15. годину.

Соколови дани у Прагу. На свечаном банкету, које је прашко градско заступство приредило гостима, који су дошли на свечаност чешког гимнастичког друштва пало је више лепих и значајнијих здравица. Ригер је напио Французима у здравље и рекао, да Француза због њихова човештва поштују сви народи. Немци су много привредили у науци и рату али нису умели да задобију љубав народа. Херолд је величао напредак Француза, који на челу цивилизације напред иду. Уверавао је Француза да их и чешки народ воле, и нагласио је да ће се и чешки народ увек истрајно борити за своја највећа добра: за језик и домовину. Др. Подлипни је нагласио да у свету има само три велике вароши, које негују народносну љубав. А те три вароши су: Париз, Москва и Праг. Француз Досе предао је прашком градском начелнику др. Србу и председнику чешког Сокола др. Подлипнију златну медалију вароши Париза, књижевнику Врхлицком и уреднику „Народни Листи“ бронзану медаљу француске престонице.

† Хуго Лутер. У Брауншвајгу је умро чувени хидротехничар Хуго Лутер, који је творац регулације Дунава код гвоздене капије. Он је највише допринео и уклањању саобраћајних сметња на катарантима доњег Дунава. У новије време вредно је

проучавао све прилике на доњем Дунаву и хтео је помоћу јаких електричних снага да учини пловидбу лаком и сигурном. У ту сврху склопио је уговоре са српском, бугарском и румунском владом, но није дошло до резултата због великих финансијских, тешкоћа.

Телефонска веза између Будимпеште и Прага. Између угарског министра трговине Хегедиша и аустријског министра трговине воде се преговори о томе, да се успостави непосредна телефонска веза између Будимпеште и Прага. Ова би веза била од врло великог значаја по саобраћај те изгледа да ће преговори уродити добрим плодом.

И опет у изгледу раденички штрајк у Решици. Сегединска жандармеријска управа извештена је телеграфски, да су у Решици и опет у изгледу раденички немири. Узрок је томе што је управа рудокопа у Решици нашла за мудро да отпусти многе раденике, који су учествовали у последњим немирима. Управа је тражила да се изашље у Решицу повећи број жандара.

Испит зрелости на српској гимназији карловачкој. Резултат овогодишње матуре на српској карловачкој гимназији био је овакав: Матурирало је 17 редовних, 2 приватиста и 1 екстерниста. Од тих положили су с одликом: Павле Аврамовић, Славко Јеврић, Обрад Максимовић, Светислав Михајловић и Никола Радојчић. За зреле проглашени су: Александар Грубач, Симеон Димитријевић, Никола Јаковљевић, Марко Јовановић, Јанко Кравић, Светислав Крчадинац, Никола Кукић, Петар Павловић, Богдан Пауковић, Ристо Ристић, Славко Сланисављевић, Стеван Угорац и Јосиф Црњанин. Двојица су одбијени из 1 предмета на 2 месеца. Матура је почела 24. о. м. а трајала је четири дана.

Велика топлота у Америци. У већем делу Америке влада ове године тако велика запара, да се не може издржати. Тако јављају из Њујорка: Пре два дана био је најтоплији јунски дан, какав се овде не памти нити је забележен. Температура је износила 98° фарентхајмових у мраку. Педесет и једна особа ударене су сунчаницом, од којих је деветнаест умрло. Из свију крајева јављају о ужасној омари и жртвама врелих сунчаних зракова. Тако је у Потсбургу погођено двадесет и шест особа, од којих је једанаест умрло.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 19. јуна.

Рим. Свадба црногорске **кнегињице** Ксеније са бугарским **кнезом Фердинандом** биће ове јесени на Цетињу. **Краљ Виктор** Емануило доћи ће тада на Цетиње. Још није решено питање да ли ће **кнегињица** Ксенија прећи у **католичку веру, или кнез** Фердинанд у православиу.

Њујорк. За последњих 24 сахата погођено је сунчаницом 123 особе, од којих су 87 остали мртви.

Будимпешта. У Кездивашархељу и околини већ од 8 дана влада непрестано бура са тучом и провалом облака. Река Алута и друге реке су се излиле и поплавиле многа места. У Чернатону је гром убио једног човека а у Аркошу једно дете. У Сепешком Сент-Ђурђу су путеви под водом.

Трговина.

НОВИ САД, 20. јуна 1901. год. Пшеница прве квоће фор. 7·40—— н. Пшеница средња фор 7·20—30 н. Пшеница лакша роба фор. 7·——— н Наполица ф. 6·50—80 н. Јечам нови фор. 5·30—50 Зоб фор. 6·30—50— новч. — Кукуруз у зрну фор 5·10—— ф. нови у клипови ф.

Маст 50 фор. Сланина сува 50 фор. дебела пушена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	31—32 нов.	живе
„ средњи . .	29—30 нов.	
„ лаки . . .	26—28 нов.	мере

Све од 1 килограма.

Теоци .	24—28 нов. по клгр.
Јагањци	5—14 по пару. фор.
Овци .	——— фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

20. јуна било је	3·79 мет.
21. јуна било је	3·74 мет.

Јаван рачун и захвала.

Износећи овим на јавност рачун о скупљеним новчаним прилозима за оне Србе новосађане, који на цветни четвртак ове године погороше — сматрам за дужност своју пре свега захвалити од свег срца свима прилагачима како на свесрдном им прилагању тако и на љубазности им, са којом сам приликом скупљања прилога дочекиван.

Скупио сам **свега 1158 круна 50 филира**, коју сам своту предао г. пароху Ђорђу Велићу, у чијој се парохији налази већина погорелаца, ради поделе дотичним погорелцима.

Приложили су пак ови:

По 700 круна: г. Лазар Дунђерски велепоседник.

По 20 круна: г. г. Никола Димовић мл. трговац, Стеван Бајин ратар, Живко Салађанин ратар и Јован Јовановић Вакин ратар (за покој души својој умрлој супрузи Христини).

По 10 круна: г. г. Вељко Миросављевић парох, др. Душан Милић поседник, Александар Адамовић велетржац, Мита Николић-Салајац месар, Јефта Савић-Шпиљер економ, Лазар Саранда ратар, удова Јуца Керац ратарка, и Rudolph Schubert трговац са свињама.

По 8 круна: Милош Асурџић ратар.

По 7 круна: г. г. Тоша Николић-Црногорац трговац с дрвима и Панта Јовановић-Беба ратар.

По 6 круна: г. г. Васа Пушибрк гимн. управитељ, Н. Н., Пера Максимовић-Силбашки економ, Мита Штрангаров ратар и Јова Штрангаров ратар

По 5 круна: г. г. Др. Лаза Станојевић лечник, Јоца Георгијевић поседник, Милан Лакић трговац, Стеван Теодоровић благајник и Јова Башић ратар.

По 4 круне: гђе: удова Марта Кондороши поседница, удова Катица Д. Поповић поседница, удова Даница Илић бележниковица, Персида Маркуш трговкиња; г. г. Szalay Lajos адвокат, Јоца Димић поседник, Душан Матић књиговођа, Јован Тотовић трговац, Bőhm Kárpáth, Гавра Николић-Салајац месар, и ратари: Ђока Гавриловић Бузарски, Лаза Гавриловић Бузарски, Тоша Грујић-Ђурђевачки, Анка Тоше Ружића, Ђока Фратуцан и Данило Јовановић-Вакин.

По 3 круне: г. г. проф. Андрија М. Матић са сипругом Јелисаветом, Н. Н., Душан Славнић гостионичар, Ђока Обренов столар, и ратари: Јоца Евић, Мита Милић, Јован Поповић-Мушац и Васа Штрангаров.

По 2 круне: гђе удова Даринка Ж. Теодоровић, Даница Николајевић, Емилија Андрић, Анка Михајловић-Филипац; гђица Софија Поповић, г. г. Влада пл. Стратимировић сенатор, Мита Ђорђевић учитељ у вишој дев. школи, Мита Ковачић трговац, Теодор Ђорђевић трговац, Коста Шипош трг. агент, Паја Панаотовић трговац са супругом Катицом, Теодор Маринковић поседник, Jozeph Hufnagel трговац, Martin Brittig месар, Н. Н., Јеврем Пивнички сапунџија (из Сентомаша), Јован Николић-Латинчић рибар, Ђока Ђурђевић дунђерин и ратари: Тодор Асурџић, Милош (Микан) Бајић, Јован Бајић, Васа Банађанин, Јоца Бугарски (Швољин), Јова Гавриловић Бузарски (волар), Никола и Ружа Дејановић, Живко Јовандић, Емил Јовановић-Беба, Тоша Јовановић-Вакин, Јоца Керац Сава Керац, Паја Керац, Јован Коларов, Пера Љубојев-Кисачанин, удова Драга Малетић, Глиша Мијатовић, Јован Мијатовић-Рашан, Милан Миљков, Ђорђе Мога, Милош Мога, Ђока Мунћан, Стеван Павковић, Мита Пољачки, Ђока Продановић, Урош Ружић, Драгић Сланкаменац, удова Марија Сланкаменац, Стеван Станковић, Перса Ст. Станковић, Јован Чаковац, Јоца Шовљански, Кузман Штрангаров.

По 1 круну 10 фил.: г. Светозар Миловановић, кројач.

По 1 круну: гђа удова Софија Ковачевић; г. г. Нестор пл. Ковачевић умир. учитељ, Н. Н., Марко Стефановић ципелар, ратари: Јован Гавриловић Бузарски, Сава Брзак, Васа Грујић (Шугин), Паја Грујић, Зака Јовановић-Беба, Гавра Керац, Лазар Коларски, Мита Станковић. Пера Станковић и Јоца Чаковац (Смуђ); затим: Stefan Bozek, Jakob Bauer, Stefan Gerich, Julius Gross, Hermann Kohn, Sándor Noss, Anton Novákh, Salamon (нечитко презиме), Johann Schubert, Frau Schubert, F. Stengel, Martin Varnus.

По 80 филира: г. Лука Глумчевић ратар.

По 60 филира: г. г. Милан Лучић (Тилоров) ратар, Лазар Мога ратар, Geisler (нечитко име), Andreas Goldmann.

По 40 филира: г. г. Панта Петровић, Васа Пејић и Марко Мијатовић-Рашан сви ратари.

Напослетку имам да напоменем: да ми је овај и овакав рачун начелништво града Новог Сада под бројем през. 139 ex 1901. за уредан прогласило и мени опросницу издало.

У Новом Саду. 26. маја 1901.

Вељко Миросављевић,
парох.

ОГЛАСИ.

БИРЦУЗ
НА ТЕМЕРИНСКОЈ УЛИЦИ
КОД „ЗЛАТНОГ ГОЛУБА“
ЗА ИЗДАВАЊЕ ОД 1. НОВЕМБРА ОВЕ ГОД.
ИЗВЕШЋА КОД ВЛАСНИКА КУЋЕ 355 3—6
◄ ЋУРЧИЈСКА УЛИЦА БРОЈ 16. ►

МАНУФАКТУРНА РАДЊА 375 1—3

у једној варошици у Банату, у којој се налази сремски суд, грунтовно и порезно звање, са српском околином, предаје се по врло повољним условима. Извештаје даје администрација „Заст.“

СРПСКО ТРГОВАЧКО ПОДУЗЕЋЕ
ЈАПИЋ И ДРУГ
ФИУМА, via del Canale № 2.

Част нам је српском опћинствуна повољно знање ставити, да смо овде у Фиуми основали трговачко подузеће *за увоз кафе, теја и зејтина.*

Разашиљемо и приватним кућама у пакетима од 5 килограма у све крајеве Аустро-Угарске монархије, франко пошта и паковање, тако, да наручилац нема осим цене *никаква друга трошка.*

Свом снагом радићемо на томе, да нашом безусловно *солидном и тачном послугом, као и јефтиним ценама* истиснемо страну конкуренцију и све српске муштерије за себе задобијемо.

Свој своме је ближи него туђин те се с тога надамо, да ће нас српске муштерије својим обилатим цењеним наруџбинама драговољно потпомоћи у нашем подузећу.

ЦЕНОВНИК.

КАФА:

Сантос I., врло добра	1 кгр.	круна	2·60
Сантос II., „ „	1 „	„	2·40
Порторико, снажна кафа	1 кгр.	„	3·20
Куба ароматична	1 кгр. —	„	3·40
Цеилон оригинал	1 кгр. —	„	3·40
Перл Порторико бирано зрно	1 кг.	„	3·30
Перл Цеилон најфинији	1 кгр.	„	3·80
Либерија-Менадо огромно зрно	1 кг.	„	3·10
Златна Јава мирисава	1 кгр.	„	3·20
Мока права арапска	1 кгр. —	„	3·80

ТЕЈА: У оригиналним пакетима по ¼ кгр:

Сушонг кинески	¼ кгр. — —	круна	3·60
Мандарин Караван руски	¼ кгр.	„	5.—
Царски Меланж	¼ кгр. —	„	6·—

ЗЕЈТИН:

Прави маслинови	бр. 1116 5 кгр.	круна	8·80
„ „	„ 1117 5 „	„	10·—
„ „	„ 1118 5 „	„	11·—

Кафа и зејтин најмање по 5 кила франко свуда. У један пакет кафе може се и више врсти засебно сложити.

Што се не допадне примамо натраг и новац без одбитка повраћамо.

Молимо за многобројне поруке.

С поштовањем
Јапић и друг.
297 25 30 Фиума, via del Canale № 2.

АПОТЕЋИН
СТЕВАНА ФРИЦМАНА
У НЕГОТИНУ

који је пре месец дана преминуо, потребан одма **закупац или администратор.**

Ко жели, да се прими или другог посла, нека се јави ради подогбе г. **Илији Мојсиловићу адвокату у Неготину,** код кога ће и за услове сазнати. 374 1—3

Хемијски завод краљ. угарског универзитета:
Kristály
Планински извор
СВ. ЛУКИНОГ КУПАТИЛА
У БУДИМПЕШТИ
јесте ванредно чиста, двоструко-угљено кисела
МИНЕРАЛНА ВОДА.

Добија се у шпецерајским трговинама, гостионицама и рестарацијама на жељ. станицама.

У НОВОМ САДУ:
У ТРГОВИНАМА Г. Г.
Стојановића и Радовановића, Браће Вагнера, Д. Коде и З. Арсенића. 628 54—

Од више стотина припознатих лекара препоручена.

Најукуснија и најјефтинија минерална вода.

Dr. J. G. Popp's
ANATHERIN
K. K. HOF-ZAHNARZT,
— **WIEN**, *13/6* —
Само је онда прави, кад је на плавој етикети у злату означена моја фирма.

Зуби се губе са употребом разних вода за уста, које су прављене са шкодљивом киселином. Анатерин чува уста, зубе и вилице најсигурније од разних болетица, а убија трулежне клице.

По 1 фор. 40 новч., 1 фор., и 50 новч.

27—30 600

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.